

Gledališki most med Makedonijo in Slovenijo: gledališki festivali

---

Ključne besede: gledališče, festival, sodelovanje, produkcija, Makedonija, Slovenija

---

Članek *Gledališki most med Makedonijo in Slovenijo: gledališki festivali* se osredotoča na obojestransko razmerje med gostovanji gledaliških uprizoritev v Makedoniji in Sloveniji, ki so v največji meri potekala pod okriljem njunih različnih festivalov. Državi, ki sta bili dolgo del nekdanje Jugoslavije, sta med seboj vzpostavili močne kulturne povezave, ki sta jih v obdobju med letoma 1990 in 2015 ves čas ohranjali in krepili. Veliko vlogo pri njunih gledaliških izmenjavah so imeli različni festivali v obeh državah, saj so predstavljali kontinuiteto gostovanj in prostor za uresničevanje koprodukcij ter tudi individualnih izmenjav. Članek se osredotoča na festivale kot tista (kulturna) stičišča, kjer se vzpostavi visoka frekvenca občinstva, hkrati pa imajo tamkajšnji dogodki značaj dostopnosti (do širšega občinstva), s čimer kažejo svoj širši sociološki, ne le umetniški značaj. Kot opomni Willmar Sauter, festivali niso le srečanje med uprizoritvijo in občinstvom, ampak stopajo iz tega vakuuma in vključujejo večjo dogodkovno kompleksnost, ki se kaže skozi prizme estetike, ekonomije, izobrazbe, tradicij itd.

Raziskava je pokazala, da je v obdobju 1990–2015 v Sloveniji gostovalo 46 makedonskih gledaliških dogodkov, v Makedoniji pa 69 slovenskih. Članek je strukturiran dvodelno: v prvem delu predstavi in reflektira različne slovenske festivale, ki so v svoje programe povabili makedonske gledališke produkcije (teh je 33), medtem ko je v preostalih gledaliških institucijah (individualno) gostovalo 13 makedonskih uprizoritev. Drugi del članka se osredotoča na slovensko gledališko produkcijo, ki je gostovala v Makedoniji in je potekala izključno pod okriljem različnih festivalov. Najzaslužnejša gledališka festivala za neprekinjeno izmenjavo med državama sta bila MOT in Ex Ponto. Podatki o gostovanjih so v članku razporejeni in osvetljeni prek različnih statističnih razpredelnic, ki ponujajo vpogled v dinamiko obojestranskih sodelovanj ter prikažejo tudi raznovrstnost oziroma tendence določenih avtorskih imen, besedil in žanrov. Podatki izhajajo iz serije gledaliških letopisov, strokovnih publikacij, ki jih že desetletja izdaja Slovenski gledališki inštitut (SLOGI), in iz baze dokumentiranega gledališkega arhiva, ki ga hrani Fakulteta za dramsko umetnost v Skopju.

Makedonska gledališka produkcija je bila slovenskemu občinstvu v najvišji meri predstavljena v okviru festivalov – med njimi so Ex Ponto, Teden slovenske drame, Primorski poletni festival, Ljubljanski mednarodni festival pantomime, Festival

Borštnikovo srečanje –, občasno pa so makedonske uprizoritve gostila tudi posamična gledališča (SNG Drama Ljubljana, SNG Nova Gorica, Slovensko mladinsko gledališče, Slovensko ljudsko gledališče Celje, Cankarjev dom, Prešernovo gledališče Kranj).

Gledališka sodelovanja slovenskih uprizoritev v Makedoniji lahko okvirno razporedimo v tri segmente: gostovanje Slovenskega mladinskega gledališča na festivalu MOT, gostovanje različnih slovenskih gledališč na Ohridskem poletnem festivalu in gostovanja različnih slovenskih gledališč na drugih festivalih. Vse tri strukturne enote ponujajo oris visoke dinamike gostovanj, hkrati pa se v tem kontekstu vzpostavi tudi vpliv slovenskih gledališč na makedonsko gledališko sceno. Redna gostovanja Slovenskega mladinskega gledališča na festivalu MOT naj bi osvetljevala vpliv, ki ga je SMG v zadnjih dveh desetletjih imelo na makedonsko gledališče – tako z vidika produkcije kot kreacije.

Razmerje med sodelovanji in gostovanji med Makedonijo in Slovenijo v obdobju 1990–2015 je bilo vendarle disproporcionalno, v Makedoniji je gostovalo 69 slovenskih gledaliških produkcij (v Sloveniji 46 makedonskih). To razmerje odpira vprašanja tako kulturne politike obeh držav kot tudi umetniških afinitet do posameznih gledaliških imen. Če je v Makedoniji ključno vlogo pri vzpostavljanju odnosa (in mestoma vpliva) s slovenskim gledališkim prostorom prevzel festival MOT, je slovenskemu občinstvu večinoma makedonsko produkcijo prezentiral festival Ex Ponto, ki je bil že v samem izhodišču zasnovan kot festival, ki je gojil trdne medsebojne kulturno-gledališke stike med državami nekdanje Jugoslavije. Hkrati se je treba zavedati, da je forma festivala (pre)pogosto podvržena recipročnim, žal včasih tudi prijateljskim vezem, ki lahko določenim programskim odločitvam odvzemajo kredibilnost, obenem pa na oblikovanje programa močno vplivajo tudi finance. Pojavlja se neprijetno, a neizbežno vprašanje, ali so bile umeščene gostujoče uprizoritve vselej rezultat želje po posredovanju najkakovostnejših ali drugače izstopajočih uprizoritev ali pa je bila njihova navzočnost na festivalu plod bolj zasebnih dogovorov.

Makedonske gledališke produkcije so bile po razpadu Jugoslavije v Sloveniji sicer ves čas navzoče, a v sporadični dinamiki, zato lahko sklenemo, da je makedonsko gledališče imelo manjši vpliv na slovensko kot obratno.